

STUDENTŲ VERSLUMO KOMPETENCIJŲ VERTINIMAS: VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS, ŽEMĖS ŪKIO AKADEMIJA ATVEJIS

Emilija NUGARIENĖ, Vytauto Didžiojo universitetas, Žemės ūkio akademija, Bioekonomikos plėtros fakultetas,
el. paštas: emilija.nugariene@vdu.lt

Santrauka

Darbe nagrinėjama VDU Žemės ūkio akademijos studentų, studijuojančių Agronomijos, Inžinerijos, Miškų ir Ekologijos fakultetuose, verslumo kompetencijų raiška ir jų stiprinimo poreikis. Tyrimo tikslas – įvertinti VDU Žemės ūkio akademijos studentų, studijuojančių Agronomijos, Inžinerijos, Miškų ir Ekologijos fakultetuose jų verslumo kompetencijų lygį bei nustatyti jų poreikius šioms kompetencijoms stiprinti. Teorinėje dalyje analizuojama verslumo kompetencijų samprata, jų reikšmė bei stiprinimo metodai, remiantis moksliniais šaltiniais. Empirinėje dalyje, naudojant apklausos metodą, atlikta kiekybinė analizė, kurios duomenys surinkti per „Microsoft Forms“ anketą. Tyrimo rezultatai parodė, kad studentams labiausiai trūksta finansinio raštingumo, teisinių žinių apie verslo organizavimą ir rinkodaros įgūdžių, o šie trūkumai gali riboti jų verslumo galimybes. Dauguma respondentų išreiškė norą artimiausiu metu mokytis praktinių įgūdžių, susijusių su biudžeto sudarymu, verslo planavimu ir klientų analize, o ateityje – gilinti žinias apie investicijas, tarptautinį verslą ir inovacijas. Tyrimas patvirtino, kad Agronomijos, Inžinerijos, Miškų ir Ekologijos fakultetų studentų verslumo stiprinimas turėtų būti labiau orientuotas į praktinius mokymus, bendradarbiavimą su verslo sektoriumi ir papildomus verslumo mokymus.

Reikšminiai žodžiai: verslumo kompetencijos, studentų verslumas, verslumo kompetencijų stiprinimas.

Įvadas

Šiuolaikinėje visuomenėje verslumo kompetencijos tampa vis svarbesnės ne tik verslo sektoriuje, bet ir įvairiose profesinėse srityse. Gebėjimas imtis iniciatyvos, kurti inovatyvius sprendimus bei efektyviai organizuoti veiklą yra vieni iš esminių įgūdžių, lemiančių sėkmingą karjerą ir profesinį augimą. Nors verslumo kompetencijų stiprinimas dažniausiai akcentuojamas vadybos ir ekonomikos studijose, šios kompetencijos yra svarbios ir kitų sričių specialistams, įskaitant agronomijos, inžinerijos bei miškų ir ekologijos mokslų studentus. Nepaisant to, verslumo kompetencijų ugdymas nėra vienodai integruotas į visų studijų programų turinį, todėl būtina įvertinti, kokias verslumo žinias ir gebėjimus turi studentai, kurie studijuoja Vytauto Didžiojo universiteto Žemės ūkio akademijos (VDU ŽŪA) Agronomijos, Inžinerijos, Miškų ir Ekologijos fakultetuose bei kokių įgūdžių jiems trūksta.

Šios temos aktualumas ypač išryškėja atsižvelgiant į nuolat besikeičiančią darbo rinką ir augantį tokių specialistų poreikį, kurie geba ne tik dirbti pagal nustatytas taisykles ar normas, bet ir kurti savo verslus ar inovatyvius sprendimus įvairiose srityse. Be to, verslumo kompetencijų stiprinimas universitetuose tampa viena iš prioritetinių krypčių tiek Lietuvos, tiek Europos Sąjungos švietimo politikoje. Vis dėlto, mokslinių tyrimų, kuriais būtų analizuojamas verslumo kompetencijų lygis tarp studentų, nestudijuojančių vadybos, ypač žemės ūkio, inžinerijos bei ekologijos srityse, yra nedaug. Šis tyrimas yra svarbus siekiant užpildyti šią spragą ir suteikti daugiau įžvalgų apie tai, kokios verslumo kompetencijos yra stiprios tarp studentų ir kokiose srityse jiems reikalingas papildomas stiprinimas.

Tyrimo tikslas – įvertinti VDU Žemės ūkio akademijos studentų, studijuojančių Agronomijos, Inžinerijos, Miškų ir Ekologijos fakultetuose jų verslumo kompetencijų lygį bei nustatyti jų poreikius šioms kompetencijoms stiprinti.

Išskeltam tikslui pasiekti sprendžiami šie **uždaviniai**:

1. Išanalizuoti verslumo kompetencijų sampratą ir jų stiprinimo svarbą.
2. Įvertinti VDU Žemės ūkio akademijos studentų verslumo kompetencijas ir jų stiprinimo poreikius.

Tyrimų objektas ir metodai

Šio tyrimo objektas – VDU Žemės ūkio akademijos Agronomijos, Inžinerijos, Miškų ir Ekologijos fakultetų studentų verslumo kompetencijos. Tyrimas skirtas išsiaiškinti, ar studentai mano, kad jų studijų programa suteikia pakankamai galimybių stiprinti verslumo įgūdžius, ar jie matytų poreikį įtraukti daugiau su verslumu susijusių mokymosi iniciatyvų, bei kokios mokymo formos jiems atrodo tinkamiausios verslumui stiprinti. Taip pat nagrinėjamos pagrindinės priežastys, studentams trukdančios aktyviai dalyvauti verslumo programose. Tyrime dalyvavo VDU Žemės ūkio akademijos studentai, kurie studijuoja Agronomijos, Inžinerijos, Miškų ir Ekologijos fakultetuose, siekiant įvertinti jų verslumo kompetencijų ugdymo poreikį ir supratimą.

Tyrimas atliktas taikant kiekybinį tyrimo metodą – apklausą, kuri buvo sukurta ir vykdyta naudojant „Microsoft Forms“ įrankį. Anketą sudarė uždari klausimai su iš anksto nustatytais atsakymų variantais, leidžiančiais struktūruotai analizuoti respondentų atsakymus. Tyrimas vyko 2025 m. sausio–kovo mėnesiais ir truko du mėnesius. Iš viso apklausoje dalyvavo 52 respondentai: 12 Agronomijos, 29 Miškų ir Ekologijos bei 11 Inžinerijos fakultetų studentų. Atrankai buvo taikytas patogiosios atrankos metodas – studentai buvo kviečiami dalyvauti apklausoje savanoriškai.

Duomenų analizė – surinkti duomenys buvo analizuojami taikant aprašomąją statistiką – apskaičiuoti dažnių pasiskirstymai procentais ar dalyvių skaičiumi, o rezultatai pateikti diagramų pavidalu. Tai leido aiškiai vizualizuoti studentų požiūrį į verslumo kompetencijų stiprinimą ir išryškinti pagrindines tendencijas. Surinkti duomenys leido išanalizuoti studentų savęs vertinimą verslumo žinių ir verslo organizavimo gebėjimų srityse bei išsiaiškinti, kokius įgūdžius jie norėtų įgyti ateityje.

Literatūros teorinis pagrindas – šiame tyrime remtasi Kolbo (1984) eksperimentinio mokymosi teorija, P. Honey ir A. Mumford (1986) mokymosi stilių modeliu bei J. Dewey (1938) praktinio mokymosi teorija. Nors šie modeliai buvo sukurti prieš kelis dešimtmečius, jie vis dar plačiai naudojami šiuolaikiniuose tyimuose, siekiant analizuoti mokymosi procesus ir jų įtaką verslumo kompetencijų ugdymui. Kolbo modelis yra vienas iš pirmųjų, išsamiai nagrinėjęs eksperimentinio mokymosi ciklą, kuris apima patirtį, refleksiją, idėjų formavimą ir eksperimentavimą, todėl jis ypač aktualus vertinant studentų verslumo ugdymo poreikius. P. Honey ir A. Mumford (1986) teorija padeda išskirti skirtingus mokymosi stilius, kas leidžia suprasti, kaip skirtingi studentai linkę įsisavinti verslo žinias. Tuo tarpu J. Dewey (1938) akcentavo, kad mokymasis yra efektyviausias, kai jis tiesiogiai susijęs su praktine patirtimi, todėl ši teorija aktuali vertinant praktinių verslumo įgūdžių poreikį.

Tyrimo apribojimas – kadangi tai buvo pilotinė apklausa, gauti rezultatai negali būti laikomi galutiniais ar apibendrinamais visiems studentams. Be to, tyrimas apsiribojo tik VDU Žemės ūkio akademijos Agronomijos, Inžinerijos, Miškų ir Ekologijos fakultetų studentais, todėl jis neatspindi kitų studijų kryptų studentų patirties.

Verslumo kompetencijų apibrėžimas ir svarba

Verslumo kompetencijos yra vienas iš svarbiausių veiksnių, skatinančių inovacijas, ekonomikos augimą ir asmeninę karjeros sėkmę. Remiantis OECD (2018), verslumo kompetencijos apima gebėjimą inicijuoti ir valdyti pokyčius, problemas spręsti kūrybiškai bei priimti sprendimus esant neapibrėžtoms sąlygoms. Verslumo kompetencija apibūdina žinių, įgūdžių, įsitikinimų ir motyvinių aspektų, asmenims padedančių veiksmingiau susidoroti su didėjančia globalizacija, neapibrėžtumu ir pasaulio sudėtingumu, visumą (Lackéus, 2015). Verslumas laikomas pagrindine mokymosi visą gyvenimą kompetencija, kuri yra būtina visiems piliečiams žinių visuomenėje (Europos Komisija, 2018) ir didina kiekvieno besimokančiojo galimybes formuoti savo gerovę ateityje.

Verslumo žinios bei įgūdžiai yra kertiniai organizacijų ir asmenų gebėjimų vystymosi komponentai. Verslumo žinios suteikia pagrindą, tačiau tik įgūdžių stiprinimas leidžia pasiekti praktinių rezultatų. Verslumas remiasi teorinėmis žiniomis, tačiau sėkmingas jų pritaikymas praktikoje priklauso nuo asmens gebėjimo jas įgyvendinti per praktinius įgūdžius. Žinių ir įgūdžių įgijimo procesas reikalauja tiek akademinio mokymosi, tiek praktinės patirties. 1 lentelėje pateiktos trys svarbios sąvokos: verslumo kompetencijos, verslumo žinios ir verslumo įgūdžiai.

1. lentelė. Verslumo žinių bei gebėjimų samprata remiantis moksliniais šaltiniais

Table 1. The Concept of Entrepreneurial Knowledge and Skills Based on Scientific Sources

Sąvoka <i>Concept</i>	Apibrėžimas <i>Definition</i>	Pagrindiniai autoriai <i>Key Authors</i>
Verslumo kompetencijos <i>Entrepreneurial competencies</i>	Verslumo kompetencijos apima žinių, gebėjimų ir vertybių visumą, leidžiančią asmenims efektyviai inicijuoti ir valdyti verslo veiklas. Yra išskiriami keturi pagrindiniai verslumo kompetencijų komponentai: asmeninės savybės, žinios, motyvacija ir gebėjimai. <i>Entrepreneurial competencies encompass a combination of knowledge, skills, and values that enable individuals to effectively initiate and manage business activities. Four key components of entrepreneurial competencies are identified: personal characteristics, knowledge, motivation, and skills.</i>	Driessen and Zwart (2010)
Verslumo žinios <i>Entrepreneurial Knowledge</i>	Teoriniai pagrindai apie verslumo procesus, galimybes, riziką, finansų valdymą ir rinkos analizę, kurios leidžia atpažinti ir išnaudoti verslo galimybes. <i>Theoretical foundations of entrepreneurial processes, opportunities, risks, financial management, and market analysis that help recognize and exploit business opportunities.</i>	Kennard (2021), Gartner, 1990, Demirbilek, Mesut (2022)
Verslumo gebėjimai <i>Entrepreneurial Skills</i>	Gebėjimas pritaikyti verslumo žinias praktikoje: kurti verslo modelius, rizikuoti, generuoti idėjas ir priimti sprendimus, kad įgyvendintų verslo galimybes. <i>The ability to apply entrepreneurial knowledge in practice: develop business models, take risks, generate ideas, and make decisions to realize business opportunities.</i>	Neck and Greene (2011), Rae (2005)

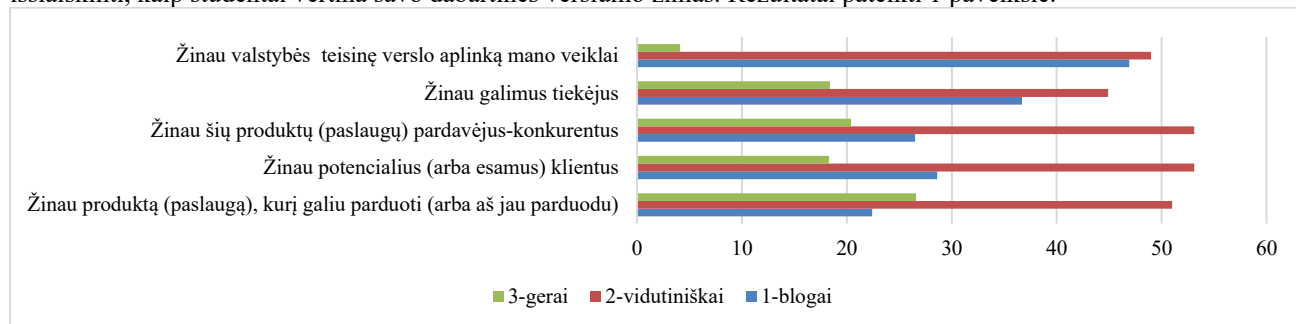
Verslumo žinios apima teorinius pagrindus apie inovacijas, rizikos vertinimą ir verslo galimybių paiešką. W. B. Gartneris (1990) pabrėžia, kad verslumas yra „inovatyvus procesas, kurio metu individai kuria vertę, siekdami pelno ar ne“. Tai reiškia, kad verslumo žinios apima tiek asmeninius įgūdžius, tiek ir išorinius veiksnus, kaip rinkos analizė, verslo strategijos kūrimas ir naujų galimybių identifikavimas. Verslumo įgūdžiai: tai gebėjimas pritaikyti verslumo žinias praktikoje, pavyzdžiui, sukuriant naujas verslo iniciatyvas ir pradedant naujus projektus. H. M. Neck ir P. G. Greene (2011) pažymi, kad „verslumo įgūdžiai susiję su kūrybiškumu, sprendimų priėmimu ir gebėjimu pasinaudoti verslo galimybėmis“. Tuo tarpu Ireland ir kt. (2003) pabrėžia, kad verslumo įgūdžiai dažnai apima rizikos valdymą ir galimybės suvokimą, kai kiti nesugeba jos įžvelgti.

Verslumo žinios bei įgūdžiai įgyjami per įvairias mokymosi formas. Teorijos pagrindai dažnai įgyjami universitetuose ar kursuose, tačiau įgūdžiai dažnai formuojami praktikoje per realias situacijas. D. A. Kolb (1984) pažymi, kad „žinios ir įgūdžiai yra stiprinami ne tik per akademinį mokymąsi, bet ir per praktinį taikymą, kuris leidžia išgryninti teorines žinias ir paversti jas veiksmingais sprendimais“. Be to, svarbų vaidmenį čia atlieka „mentoringas“ ir įvairios

simuliacijos, kurios suteikia galimybę išbandyti žinias ir įgūdžius realiose verslo ar vadybos situacijose. Taip pat nuolatinis profesinis tobulėjimas, seminarai, kūrybiniai projektai ir bendradarbiavimas su kitais specialistais prisideda prie šių gebėjimų stiprinimo ir tobulinimo.

Tyrimo rezultatai ir apibendrinimas

Siekiant įvertinti VDU Žemės ūkio akademijos Agronomijos, Inžinerijos, Miškų ir Ekologijos fakultetų studentų verslumo kompetencijų lygį ir jų poreikį verslumo kompetencijų stiprinimui, atliktas pilotinis tyrimas. Tyrime buvo nagrinėjama, ar studentai mano, kad jų studijų programa suteikia pakankamai galimybių stiprinti verslumo įgūdžius bei ar jie matytų poreikį įtraukti daugiau su verslumu susijusių mokymosi iniciatyvų. Pirmuoju klausimu buvo siekiama išsiaiškinti, kaip studentai vertina savo dabartines verslumo žinias. Rezultatai pateikti 1 paveiksle.

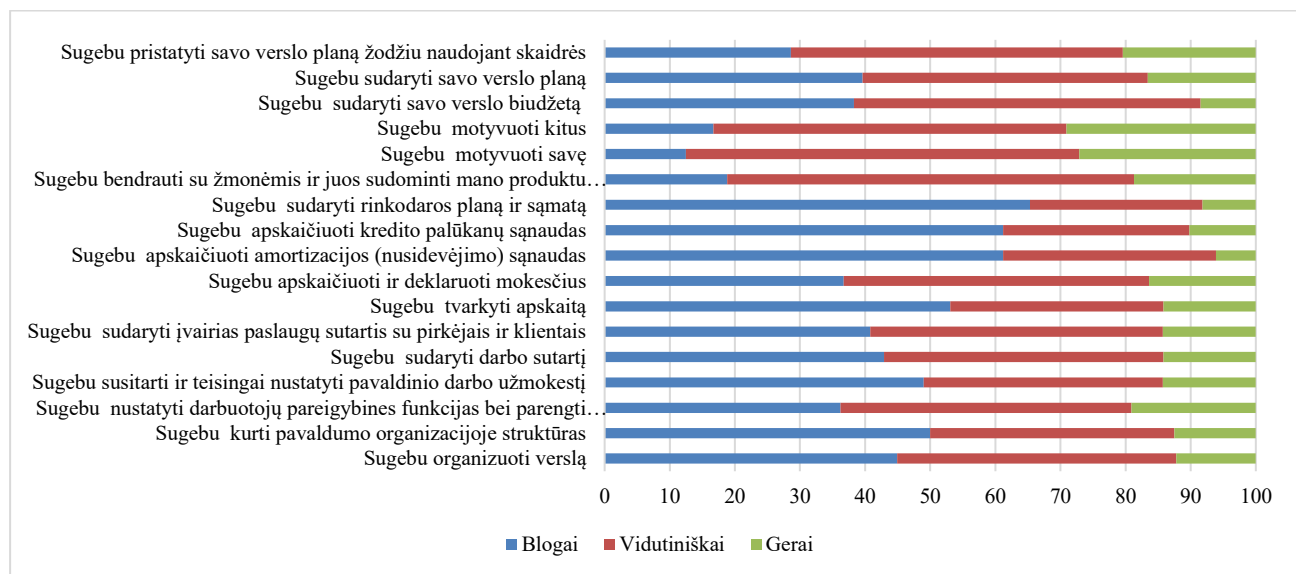

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus remiantis bandomosios apklausos rezultatais
Source: compiled by the author on the basis of the results of a pilot survey

1 pav. Respondentų nuomonė apie jų turimas verslumo žinias (N=52), proc.

Fig.1. Respondents' opinions about their entrepreneurial knowledge (N=52), %

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad respondentams labiausiai trūksta žinių apie valstybės teisinę verslo aplinką, tiekėjus ir konkurentus, nes dauguma respondentų šias sritis įvertino kaip prastai arba vidutiniškai pažįstamas. Potencialių klientų pažinimas buvo vertinamas šiek tiek geriau, tačiau ir čia dominuoja vidutiniai arba prasti įvertinimai. Geriausiai studentai jaučiasi savo produkto ar paslaugos pažinimo srityje, tačiau dauguma jų vis dar nėra tikri dėl savo gebėjimų efektyviai jį parduoti. Rezultatai rodo, kad respondentams trūksta praktinių verslo žinių, ypač teisinių, tiekimo grandinės ir konkurencinės aplinkos supratimo, o šios spragos gali riboti jų verslumo galimybes ir gebėjimą sėkmingai pradėti verslą. Atsižvelgiant į šio tyrimo rezultatus, galima teigti, kad respondentams reikalingos papildomos galimybės stiprinti verslo organizavimo žinias, ypač teisinių aspektų, rinkos analizės ir strateginio planavimo srityse. Siekiant šių tikslų, universitetas į studijų programas galėtų įtraukti daugiau praktinių užduočių, susijusių su realiomis verslo situacijomis. Taip pat buvo siekiama išsiaiškinti studentų verslo organizavimo gebėjimus, duomenys pateikti 2 paveiksle.

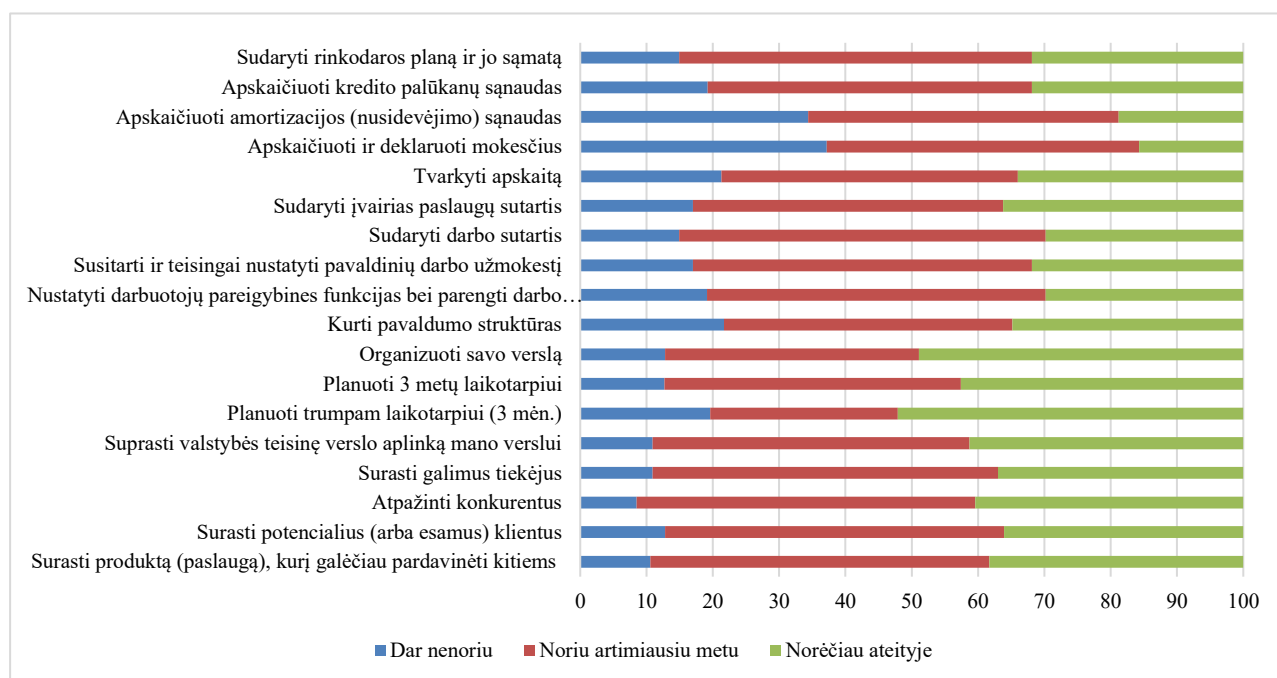
Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus remiantis bandomosios apklausos rezultatais
Source: compiled by the author on the basis of the results of a pilot survey

2 pav. Respondentų nuomonė apie jų pasirengimą verslo organizavimui, (N=52), proc.

Fig 2. Respondents' opinions on their preparedness for business organization (N=52), %

Tyrimo rezultatai rodo, kad studentai geriausiai vertina savo gebėjimą pristatyti verslo planą žodžiu ir naudojant skaidres, sudaryti verslo planą bei biudžetą, motyvuoti save ir kitus, taip pat bendrauti su žmonėmis bei sudominti juos savo idėjomis – šiose srityse daugiausia respondentų save įvertino „gerai“. Vidutiniai įvertinimai vyrauja tokiose srityse kaip rinkodaros plano ar sąmatos sudarymas, apskaitos ir mokesčių skaičiavimas, taip pat paslaugų sutarčių sudarymas. Didžiausių iššūkių respondentams kelia kredito palūkanų, amortizacijos sąnaudų skaičiavimas, teisingas darbo sutarčių sudarymas bei pavaldumo struktūros formavimas, nes šiose kategorijose vyrauja „blogi“ įvertinimai. Apskritai, nors studentai jaučiasi užtikrinti organizuodami verslą ir planuodami jo strategiją, jie susiduria su sunkumais finansų ir teisinių procesų valdyme, o tai gali riboti jų gebėjimą praktiškai įgyvendinti verslo idėjas.

Kitu klausimu buvo siekiama išsiaiškinti, kokių įgūdžių ir žinių studentai norėtų įgyti artimiausiu metu ar ateityje, o galbūt jiems tai nenaudinga ir nenori išmokti. Rezultatai pateikti 3 paveiksle.

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus remiantis bandomosios apklausos rezultatais

Source: compiled by the author on the basis of the results of a pilot survey

3 pav. Respondentų nuomonė apie jų norą išmokti verslumo gebėjimų ar įgūdžių, (N=52), proc.

Fig 3. Respondents' opinions on their willingness to learn entrepreneurial abilities or skills (N=52), %

Tyrimo rezultatai atskleidžia respondentų norą mokytis įvairių verslumo įgūdžių ir kompetencijų stiprinimo poreikį. Daugiausia respondentų ateityje norėtų įgyti gebėjimų, susijusių su rinkodaros plano sudarymu, finansinių sąnaudų skaičiavimu (kredito palūkanų, amortizacijos, mokesčių apskaičiavimu), apskaitos tvarkymu bei įvairių sutarčių sudarymu. Tačiau reikšminga dalis respondentų išreiškė norą šiuos gebėjimus tobulinti artimiausiu metu, ypač finansų valdymo, verslo organizavimo ir struktūrizavimo srityse. Respondentų poreikis praktiniams įgūdžiams taip pat ryškus planuojant verslo veiklą – dauguma jų norėtų išmokti verslo organizavimo, pavaldumo struktūros kūrimo ir strateginio planavimo (tiek trumpalaikio, tiek ilgalaikio). Be to, reikšminga dalis respondentų išreiškė susidomėjimą galimybe suprasti valstybės teisinę verslo aplinką, surasti tiekėjus, identifikuoti konkurentus bei pritraukti klientus. Tačiau kai kuriose srityse pastebimas pasyvesnis požiūris – dalis respondentų dar nėra pasirengę mokytis tam tikrų verslo valdymo aspektų, tokių kaip sudėtingesni finansiniai skaičiavimai ar teisiniai darbo santykiai. Nepaisant to, bendra tendencija rodo, kad dauguma respondentų siekia įgyti praktinių verslo žinių ir yra motyvuoti plėsti savo kompetencijas, ypač su verslo planavimu, rinkodara ir finansų valdymu susijusiose srityse.

Verslumo kompetencijos yra esminis veiksnys, skatinantis inovacijas, darbo vietų kūrimą ir ekonomikos augimą (Neck, Greene, 2011). Tačiau įvairūs tyrimai rodo, kad respondentai, kurie studijuoja kitose srityse, bet ne vadybos, dažnai jaučia nepasitikėjimą savo verslo organizavimo žiniomis ir gebėjimais, kas gali stabdyti jų iniciatyvumą verslumo srityje (Jansen et al., 2015; Nyström, 2018). 1 paveikslo duomenys patvirtina šią tendenciją – respondentai turi skirtingą verslo organizavimo žinių lygį, tačiau pastebimi tam tikri kompetencijų trūkumai. Ypač aktuali problema yra teisinių žinių stoka, kuri, kaip rodo ankstesni tyrimai, dažnai būna viena iš pagrindinių kliūčių jauniems verslininkams (Fayolle & Gailly, 2015). Mokslinėje literatūroje teigiama, kad verslumo ugdymo programose per mažai dėmesio skiriama teisės aktams, verslo reguliavimui ir finansų valdymui, nors šios sritys yra būtinos sėkmingam verslo vystymui (Gibb, 2002). Be to, tyrimas rodo, kad respondentams trūksta žinių apie rinkos dalyvius, tiekėjus ir konkurentus, o tai sutampa su K.

Nyström (2018) tyrimo išvadomis, kurios atskleidžia, kad techninių ir gamtos mokslų studentams dažnai trūksta šių žinių dėl studijų programose dominuojančių specializuotų dalykų.

Verslo organizavimo gebėjimai yra vienas iš svarbiausių sėkmingo verslo vystymo veiksnių, tačiau tyrimai rodo, kad universitetiniai verslumo mokymai dažniausiai akcentuoja inovacijas ir kūrybiškumą, o mažiau dėmesio skiria praktiniams verslo organizavimo aspektams, tokiems kaip finansų valdymas, buhalterinė apskaita ar darbo sutarčių sudarymas (Fayolle, Gailly, 2015). 2 paveikslo rezultatai atskleidžia, kad respondentai gana kritiškai vertina savo gebėjimus organizuoti verslą, o geriausiai save įvertina socialiniuose ir motyvaciniuose aspektuose – gebėjime pristatyti verslo planą ir motyvuoti save. Šis rezultatas dera su ankstesniais moksliniais tyrimais, kurie teigia, kad respondentai dažniau jaučiasi užtikrinti bendraudami ir motyvuodami save, bet susiduria su sunkumais taikydami praktinius verslo valdymo įgūdžius (Gibb, 2002; Jansen et al., 2015). Labiausiai respondentai nepasitiki savo gebėjimais vykdyti finansinius skaičiavimus, buhalterinę apskaitą ir teisingai sudaryti darbo sutartis, kas sutampa su A. Fayolle ir B. Gailly (2015) išvadomis, kad ne vadybos studijų studentams dažnai trūksta praktinių verslo administravimo įgūdžių. Taip pat matoma, kad studentai nepakankamai įsisavina rinkodaros strategijų taikymą, kas gali būti siejama su per mažu praktinio mokymo ir realių verslo projektų įgyvendinimo skaičiumi jų studijų programose (Shane, 2003). Atsižvelgiant į šiuos rezultatus, galima teigti, kad respondentams reikia papildomų verslumo įgūdžių lavinimo priemonių, ypač orientuotų į praktinius verslo valdymo aspektus, tokius kaip finansų planavimas, sutarčių valdymas ir rinkodaros strategijos kūrimas. Universitetai, kurie siekia ugdyti verslumą tarp įvairių studijų kryptių studentų, dažniausiai taiko mentorystės programas, verslo simuliacijas ir bendradarbiauja su verslo partneriais, siekdami suteikti studentams realių verslo situacijų patirtį (Nyström, 2018).

3 paveiksle pateikta analizė atskleidžia, kad mokymosi poreikiai studentų grupėse pasiskirsto pagal jų patirties lygį ir mokymosi stilių. Kolbo (1984) eksperimentinio mokymosi teorija teigia, kad mokymasis vyksta cikliška per keturias fazes – patirtį, refleksiją, idėjų formavimą ir aktyvų eksperimentavimą, o šiame tyrime pastebima, kad tam tikri įgūdžiai šiuo metu nėra aktualūs daliai studentų („dar nenoriu“), tačiau gali tapti svarbūs ateityje („norėčiau ateityje“). Be to, P. Honey ir A. Mumford (1986) mokymosi stilių modelis leidžia manyti, kad tie, kurie nori išmokti verslo planavimo, apskaitos ar teisinių aspektų „artimiausiu metu“, gali būti labiau praktiškai orientuoti arba analitiškai mąstantys. Sudėtingesni įgūdžiai, tokie kaip pavaldumo struktūrų kūrimas ar ilgalaikis verslo planavimas, dažniau atidedami ateičiai, nes gali būti mažiau aktualūs pradinėje verslumo stadijoje. Tai dera su J. Dewey (1938) praktinio mokymosi teorija, kuri pabrėžia, kad mokymasis yra efektyviausias, kai jis susijęs su praktine patirtimi. Tyrimo rezultatai rodo, kad respondentai labiausiai linkę mokytis tiesiogiai pritaikomų verslo įgūdžių, o sudėtingesni strateginiai aspektai dažniau tampa aktualūs vėlesniuose mokymosi etapuose.

Išvados

1. Verslumo kompetencijos apima žinias, gebėjimus ir vertybes, leidžiančias asmenims efektyviai inicijuoti ir valdyti verslą. Jos yra reikšmingos ne tik kuriant naujas įmones, bet ir siekiant profesinės sėkmės bei prisitaikant prie ekonominių pokyčių. Nors verslumas dažniausiai siejamas su vadybos ir ekonomikos sritimis, jis aktualus ir kitų sričių specialistams, nes skatina kūrybiškumą, inovacijas ir problemų sprendimą.

2. Tyrimas parodė, kad VDU Žemės ūkio akademijos studentams, kurie studijuoja Agronomijos, Inžinerijos, Miškų ir Ekologijos fakultetuose, labiausiai trūksta finansinio raštingumo, teisinės verslo aplinkos supratimo bei rinkodaros ir verslo planavimo įgūdžių. Dėl šių trūkumų jiems gali būti sudėtinga efektyviai valdyti verslą ar pradėti savo veiklą. Artimiausiu metu jie daugiausia dėmesio nori skirti praktiniams įgūdžiams, tokiems kaip finansų valdymas, biudžeto sudarymas, mokesčių apskaičiavimas, rinkodara, klientų analizė, reklamos strategijos kūrimas, teisiniai aspektai, verslo įmonės registravimas, darbo sutarčių sudarymas ir verslo planavimas. Ilgalaikėje perspektyvoje respondentai labiau orientuojasi į strategines kompetencijas, įskaitant investicijų valdymą, tarptautinio verslo plėtrą, inovacijų diegimą ir tvarų verslą. Šie rezultatai rodo, kad respondentai artimiausiu metu siekia įgyti bazinius verslo organizavimo įgūdžius, o ateityje – gilinti žinias, reikalingas verslo plėtrai ir ilgalaikiai sėkmei.

Literatūra

1. Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. W. H. Freeman.
2. Demirbilek, M. (2022). *Entrepreneurial strategies and practices in a digital world*. IGI Global.
3. Dewey, J. (1938). *Experience and education*. Macmillan.
4. Driessen, M. P., & Zwart, P. S. (2010). *The Entrepreneur Scan: Measuring characteristics and traits of entrepreneurs*. Entrepreneur Scan.
5. European Commission. (2018). Council recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning. *Official Journal of the European Union*, 1–13.
6. Fayolle, A., & Gailly, B. (2015). The impact of entrepreneurship education on entrepreneurial attitudes and intention: Hysteresis and persistence. *Journal of Small Business Management*, 53(1), 75–93.
7. Gartner, W. B. (1990). What are we talking about when we talk about entrepreneurship? *Journal of Business Venturing*, 5(1), 15–28. [https://doi.org/10.1016/0883-9026\(90\)90023-M](https://doi.org/10.1016/0883-9026(90)90023-M)

8. Gibb, A. A. (2002). In pursuit of a new 'enterprise' and 'entrepreneurship' paradigm for learning: Creative destruction, new values, new ways of doing things and new combinations of knowledge. *International Journal of Management Reviews*, 4(3), 233–269.
9. Grilli, L. (2022). *Entrepreneurship, innovation, and policy: Insights from research*. Springer.
10. Honey, P., & Mumford, A. (1986). *The manual of learning styles*. Peter Honey Publications.
11. Hutt, M. D., Speh, T. W., & Hutt, M. D. (2021). *Business marketing management: B2B*. Cengage Learning.
12. Jansen, S., van de Zande, T., Brinkkemper, S., Stam, E., & Varma, V. (2015). How education, stimulation, and incubation encourage student entrepreneurship: Observations from MIT, IIIT, and Utrecht University. *The International Journal of Entrepreneurship and Innovation*, 16(1), 1–10.
13. Kennard, B. (2021). *Entrepreneurial decision making: Thinking, feeling, and believing*. Routledge.
14. Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice Hall.
15. Lackéus, M. (2015). *Entrepreneurship in education: What, why, when, how* (Background Paper). OECD-LEED.
16. Neck, H. M., & Greene, P. G. (2011). Entrepreneurship education: Known worlds and new frontiers. *Journal of Small Business Management*, 49(1), 55–70. <https://doi.org/10.1111/j.1540-627X.2010.00314.x>
17. Nyström, K. (2018). Entrepreneurship education and the role of universities in entrepreneurship: Introduction to the special issue. *Small Business Economics*, 51(1), 1–7.
18. OECD. (2018). *Entrepreneurship education in practice: Policy lessons from OECD countries*.
19. Rae, D. (2005). Entrepreneurial learning: A narrative-based conceptual model. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 12(3), 323–335. <https://doi.org/10.1108/14626000510612259>
20. Shane, S. (2003). *A general theory of entrepreneurship: The individual-opportunity nexus*. Edward Elgar Publishing.

ASSESSMENT OF STUDENTS' ENTREPRENEURIAL COMPETENCIES: THE CASE OF VYRAUTAS MAGNUS UNIVERSITY AGRICULTURE ACADEMY

Abstract

This study examines the expression of entrepreneurial competencies and the need for their enhancement among students of the Agronomy, Engineering, Forest Sciences, and Ecology Faculties at Vytautas Magnus University Agriculture Academy (VMU AA). The aim of the research is to assess the level of entrepreneurial competencies among these students and to identify their needs for further development. The theoretical part analyzes the concept of entrepreneurial competencies, their significance, and methods for strengthening them, based on scientific literature. The empirical part presents a quantitative analysis based on survey data collected via a "Microsoft Forms" questionnaire. The findings revealed that students mostly lack financial literacy, legal knowledge related to business organization, and marketing skills. These gaps may limit their entrepreneurial potential. Most respondents expressed a desire to acquire practical skills in budgeting, planning, and customer analysis, as well as deepen their knowledge in investment, international business, and innovation in the future. The study confirms that enhancing entrepreneurship among students in the faculties should be more focused on practical training, cooperation with the business sector, and supplementary entrepreneurship education.

Keywords: entrepreneurial competencies, student entrepreneurship, enhancement of entrepreneurial competencies